

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

Metodinės rekomendacijos
nevyriausybinėms organizacijoms

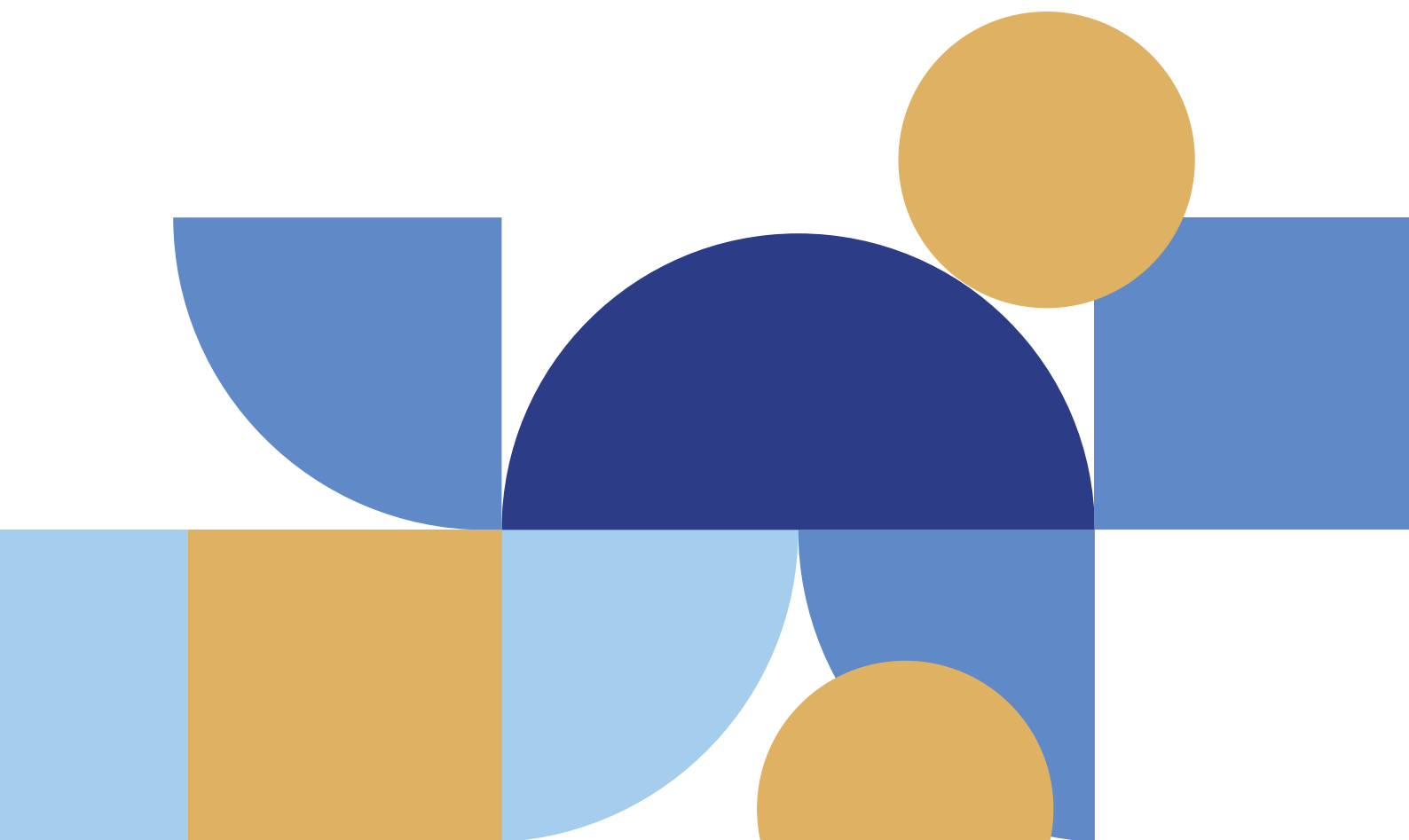
KAIP ORGANIZUOTI SAVANORIŠKĄ VEIKLĄ EKSTREMALIOSIOS SITUACIJOS METU

**2020 m.
rugsėjis**

Metodinių rekomendacijų tikslas – padėti nevyriausybinėms organizacijoms (NVO) saugiai organizuoti savanorišką veiklą pandemijos metu, taip pat atsiradus kitų ekstremalių aplinkybių. Rekomendacijose pateikiami patarimai, kaip saugiai organizuoti kokybišką savanorišką veiklą tiesiogiai ir nuotoliniu būdu atsižvelgiant į konkrečių tikslinių grupių poreikius, galimybes, teikiamų paslaugų pobūdį bei darbo su jomis specifiką. Atkreiptinas dėmesys, kad rekomendacijos gali būti įgyvendintos tik glaudžiai bendradarbiaujant su valstybės ir savivaldybių institucijomis, todėl dokumente pateikiami siūlymai ir šioms institucijoms.

Metodinės rekomendacijos nevyriausybinėms organizacijoms parengtos remiantis viešai skelbiama informacija ir dokumentais, fokusuotos grupės diskusijos su savanorišką veiklą koordinuojančių ir organizuojančių nevyriausybinių organizacijų atstovais rezultatais bei organizacijų papildomai pateikta informacija, konsultacijomis su savanoriškos veiklos ekspertais bei užsienio šalių (Estijos, Norvegijos, Jungtinės Karalystės ir kitų šalių) organizacijų gerąja patirtimi.

Fokusuotos grupės diskusijoje, vykusioje 2020 m. rugpjūčio 27 d., dalyvavo Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugijos, Kino pavasario, Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos, Maisto banko, Nacionalinės vystomojo bendradarbiavimo organizacijų platformos, Lietuvos skautijos, Nacionalinio skurdo mažinimo tinklo, Lietuvos Carito ir Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūros atstovai.

TURINYS

1. SAVANORIŠKOS VEIKLOS ORGANIZAVIMO LIETUVOS SAVIVALDYBĖSE PANDEMIJOS METU APŽVALGA	4
2. SAVANORIŠKOS VEIKLOS VYKDYMAS EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ METU	7
2.1. SAVANORIŠKOS VEIKLOS ORGANIZAVIMAS NUOTOLINIŲ BŪDU	13
3. UŽSIENIO VALSTYBIŲ SAVANORIŠKOS VEIKLOS ORGANIZAVIMO PANDEMIJOS METU PATIRTIES APŽVALGA. SĖKMĖS PAVYZDŽIAI	15
4. REKOMENDACIJOS SAVIVALDYBĖMS IR VALSTYBĖS INSTITUCIJOMS	18
5. NAUDINGA INFORMACIJA	19
6. SANTRAUKA	21

1. SAVANORIŠKOS VEIKLOS ORGANIZAVIMO LIETUVOS SAVIVALDYBĖSE PANDEMIJOS METU APŽVALGA

Savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų (NVO) bendradarbiavimo svarba ypač išryškėjo karantino laikotarpiu, kai dėl savivaldybėse išaugusių socialinių paslaugų poreikio ir padidėjusio žmonių, kuriems reikėjo pagalbos, skaičiaus ženkliai išaugo veiklos apimtys.

2020 m. kovo mėn. **Atviros Lietuvos fondas** atliko [NVO apklausą](#), siekdamas išsiaiškinti, kaip nevyriausybiniams organizacijoms pavyksta dorotis su COVID-19 pandemijos grėsmėmis ir pasekmėmis¹. Apklausoje rezultatai parodė, kad didžiausią nerimą ir iššūkį nevyriausybiniam sektoriui kelia tikslinėms grupėms teikiamų paslaugų užtikrinimas, o tai susiję ir su papildomos paramos tikslinėms grupėms pritraukimu, ir lėšų pritraukimo kampanijų atšaukimu ar atidėjimu. Organizacijų atstovai dažnai nurodė ir apsaugos priemonių trūkumą, kuris aktualus teikiant socialines paslaugas pažeidžiamoms grupėms ar turint tiesioginį kontaktą su savo tikslinėmis grupėmis, algų išmokėjimą organizacijų darbuotojams bei nuotolinio darbo organizavimo iššūkius, taip pat jų tikslinių grupių darbo su skaitmeniniais įrankiais įgūdžių stoką.

Organizacijų atstovai teigė turintys didelį potencialą padėti žmonėms, kurio svarba geriausiai galėtų atsiskleisti būtent krizės metu. O įtraukus NVO į strateginį planavimą, jos galėtų ir turėtų tapti visuomenės sveikatos strategijos populiarinimo ir visuomenės aktyvaus įtraukimo į ją pagrindiniu kanalu ir vykdytoju.

Lietuvos savivaldybių asociacija 2020 m. gegužės mėn. [atliko apklausą apie karantino metu NVO ir bendruomenių teikiamą pagalbą gyventojams](#) – buvo prašoma įvardyti NVO, bendruomenių, verslo sektoriaus pagalbą savivaldybėse karantino metu, pateikti naujų pilietinių iniciatyvų ir pasidalyti gerosios praktikos pavyzdžiais.

Iš 60-ies savivaldybių atsakymus pateikė 51 – dauguma jų nurodė, kad karantino metu NVO gyventojams teikė reikiamą socialinę pagalbą. Apklausoje rezultatai rodo, kad tose savivaldybėse, kuriose partnerystė su NVO bei bendruomenėmis yra stipri ir ilgalaikė, pagalba gyventojams buvo teikiama laiku ir veiksmingiau: karantino metu sustiprėjo gyventojų bendruomeniškumas ir susitelkimas, suaktyvėjo savanorystė, atsirado naujų iniciatyvų, pavyzdžiui, kaukių siuvimas ir jų nemokamas dalijimas gyventojams Kelmėje, Kauno mieste sriubos valgyklų maisto dalijimas išsinešti, Klaipėdos miesto savivaldybės iniciatyva „Renkuosi pats“, socialinė iniciatyva – jaunimo emocinės paramos akcija, minint gatvės muzikos dieną Panevėžio miesto savivaldybėje, Plungės rajono savivaldybėje vykusios akcija „Aprūpinimas maistu Plungėje“ ir daug kitų.

Apklausoje dalyvavusios savivaldybės taip pat pažymėjo, kad karantino metu prisidėjo ir vietos verslininkai, skirdami finansinę paramą bei aprūpindami būtiniausiomis priemonėmis.

Gynybos paramos fondas pandemijos pradžioje organizavo ir paruošė savanorių komandas, kurios aprūpino maisto produktais izoliuotus vyresnio amžiaus žmones visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, taip pat kartu su Mobilizacijos departamentu parengė [instrukcijas savanoriams ir gyventojams](#), kaip saugiai aptarnauti izoliuotus gyventojus. Savanoriai išklause mokymus „Humanitarinė pagalba COVID-19 karantino sąlygomis, bazinė kvalifikacija“ – kaip

¹ Klausimą užpildė 166 nevyriausybinių organizacijos: daugiau nei pusė (51, 6 proc.) jų veikiančios socialinėje ir sveikatos, švietimo srityse; 8 organizacijos veikiančios žmogaus teisių; 4 – advokacijos / kultūros, demokratijos stiprinimo, sporto srityse, iš viso per 20 veiklos sričių.

saugiai aprūpinti gyventojus karantino metu. Iš viso buvo suorganizuota 15 mokymų, kurių metu sertifikuota 200 savanorių iš daugelio nevyriausybinų organizacijų. Mokymai buvo skirti maistą išvežiojantiems savanoriams (kaip saugiai paimti ir perduoti maisto paketus, kaip užkardyti galimą nusikalstamą veiką karantino metu). Taip pat 2020 m. rugsėjo 9–11 d. suorganizuota konferencija COVID-19 Lessons Learned (COVID-19 išmoktos pamokos ir dviejų dienų mokomasis seminaras savanorių koordinatoriams savanoriams (humanitarinės pagalbos komandos organizavimo pagrindai bei instruktoriaus kurso įvadinė dalis ir COVID-19 viruso grėsmių pristatymas, Lietuvos ir Suomijos patirtis), kuriuose dalyvavo 15 asmenų.

Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklas ir Lietuvos negalios organizacijų forumas kovo mėn. pabaigoje peržiūrėjo visų Lietuvos savivaldybių puslapiuose skelbiamą su pandemija susijusią informaciją². Nustatyta, kad:

- Didelė dalis savivaldybių turėjo atskiras karštąsias linijas ir koordinatorius, į kuriuos gyventojai galėjo kreiptis karantino metu, tačiau dažnai ši informacija nebuvo skelbiama pagrindiniuose savivaldybių svetainių puslapiuose.
- Tik kelių savivaldybių svetainėse prie informacijos apie pandemijos valdymą buvo nurodyti visų seniūnų telefono numeriai, nevyriausybinų organizacijų, kurios teikė paslaugas karantino metu, kontaktiniai duomenys.

Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklas parengė [narių žemėlapi](#), kuriame teikė informaciją apie socialinių organizacijų veiklą savivaldybėse ir jų teikiamas paslaugas gyventojams.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija parengė [rekomendacijas vaikų dienos centrams](#) dėl vaikų iš socialinę riziką patiriančių šeimų nuotolinio ugdymo organizavimo.

Taip pat Socialinės apsaugos ir darbo ministerija kreipėsi į savivaldybes su prašymu užtikrinti, kad nebūtų nutraukiamos jaunimui teikiamos paslaugos – kad jos būtų perkeliamos į elektroninę erdvę, t. y. teikiamos nuotoliniu būdu. Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateikė [rekomendacijas atvirųjų jaunimo centrų, atvirųjų jaunimo erdvių, su jaunimu dirbančių organizacijų darbuotojams ir vadovams](#) dėl darbo organizavimo karantino metu.

Jaunimo savanoriška tarnyba atitinkamai koregavo savanoriškos veiklos organizavimo, pripažinimo, sutarties keitimo tvarką, padidino nuotolinio darbo valandų skaičių bendroje savanorio tarnybos valandų suvestinėje, priimančių organizacijų akreditacijos vykdymo nuotoliniu būdu tvarką ir kt.

Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos komanda įsigijo programinę įrangą darbui su savanoriais, kuri leido greitai ir operatyviai reaguoti į besikeičiančią situaciją ir operatyviai mobilizuoti savanorius³.

Lietuvos skautai pasiūlė pagalbą Vilniaus m. savivaldybės administracijai. Nors tarpusavio veiksmų koordinavimo derinimas užtruko, bet užmezgę bendradarbiavimą per Civilinės saugos skyrių skautai, Maisto banko savanoriai efektyviai teikė pagalbą pagal savivaldybės nurodymus

² Siekta išsiaiškinti, ar gyventojai gali lengvai rasti svarbiausią informaciją apie socialines paslaugas ir socialinę piniginę paramą, t. y. ar skelbiamas karštosios linijos numeris, ar savivaldybės turi atskiras karštąsias linijas, ar gyventojams aiškiai nurodoma, kur kreiptis dėl piniginių paramos, socialinių paslaugų, vaikų maitinimo, vaikų ir suaugusiųjų, turinčių negalią, priežiūros, jei abiem tėvams ar globėjams reikėtų karantinuotis arba gultis į ligoninę ir pan.

³ Aplikacija, naudojama „wordpress“ platformoje, leido koordinuoti savanorių veiklą nuotoliniu būdu. Joje koordinatoriai galėjo stebėti, ar savanoris perskaitė saugumo taisykles, pažymėjo, jog gali savanoriauti (nėra robotas, perskaitė privatumo politiką), įkėlė savanoriavimo sutartį ir pan.

dienos ar savaitės poreikius. Lietuvos skautai skatino vietos skautų grupes visose savivaldybėse užmegzti ryšius su savivaldybe ir prireikus prisidėti teikiant organizuotą pagalbą, taip pat organizuojant ir koordinuojant savanorius. Daugelis skautų grupių taip pat stengėsi palaikyti vaikų ir jaunimo aktyvumą ir motyvaciją, rengdamos skautų susitikimus, padėdamos ruošti namų darbus ir planuoti tolesnes veiklas.

Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija, gavusi finansavimą iš savivaldybės, nupirko apsaugos priemonių, suruošė apsaugos priemonių paketus savanoriams, parengė [saugumo instruktažą internetu](#), susitarė su Maisto banku dėl maisto paketų ir parengtus savanorius išsiuntė rūpintis senjorais ir tais, kuriems reikia pagalbos, taip pat suorganizavo programą „[Šilti apsilankymai](#)“ (vietoj apsilankymo namuose buvo bendraujama telefonu), siekdami praskaidrinti senjorų vienetą ir pagerinti jų savijautą. Organizacija operatyviai sutelkė savanorius, pasirūpino tinkama komunikacija, įvadiniais mokymais, priemonėmis savanoriams ir užtikrino veiklos tęstinumą.

Dalis organizacijų prisitaikė prie nuotolinio darbo. **Jaunimo iniciatyva „Žinau, ką renku“** dar iki karantino ir ypač jo laikotarpiu išplėtojo nuotolinę savanorystę ir virtualų darbą su savanoriais. Tokia savanorystė ne tik leidžia tęsti veiklą organizacijoms, kai gyvi susitikimai negalimi arba itin ribojami, bet apskritai plečia savanorystės galimybes, neribodama jos konkrečia vietoje. Organizacija su jaunais savanoriais dirba ir bendrauja socialiniuose tinkluose, reguliariam bendravimui užtikrinti buria ir plėtoja labiau patyrusių savanorių mentorių tinklą.

Vilniaus miesto savivaldybė COVID-19 akivaizdoje, siekdama padėti gyventojams ekstremaliosios situacijos metu, subūrė [Gedimino legiono](#) savanorius. Inicatyva tęsiama karantinui pasibaigus, savanoriai kviečiami prisidėti prie pratybų, gelbėjimo ir ekstremalių įvykių valdymo veiksmų.

Inicatyva „Stiprūs kartu“ – Šaulių sąjungos Pelėdų būrio idėja, įgyvendinta su renginių organizavimu užsiimančia VšĮ „Pirmoji Kava“, Lietuvos skautais ir kitais partneriais. Projektas kaip Nacionalinis savanorių pagalbos koordinavimo centras įgyvendintas bendradarbiaujant su Valstybės ekstremalių situacijų valdymo centru, COVID-19 informavimo grupe. Per šešias iniciatyvos savaites 4000 savanorių atliko per 2350 užduočių, atsiliepė j daugiau kaip 6100 įvairios pagalbos prašymų.

VšĮ „Laisvės TV“ kovo 18 d. atidarė atskirą sąskaitą [iniciatyvai „Laikykitės, Medikai!“](#) ir pradėjo rinkti lėšas būtiniausioms priemonėms medikams pirkti. Iki gegužės 6 d. surinkta 2 471 085 Eur. Komanda registravo medicinos įstaigų poreikius, derino prekių pirkimus su vietos ir užsienio tiekėjais, dėliojo logistikos grandines. Bendradarbiavo su Maltos ordino pagalbos tarnyba, Lietuvos kariuomene ir kt. Gegužės pradžioje po konsultacijų su medikais, atsižvelgę į koronaviruso situaciją Lietuvoje, projekto vadovai priėmė sprendimą stabdyti lėšų rinkimą ir suformavo operacinius rezervus rudeniiui (finansinį ir sukauptų apsaugos priemonių).

Fokusuotos grupės diskusijos metu kaip pagrindinius pandemijos metu nevyriausybinėms organizacijoms kilusius iššūkius dalyviai įvardijo:

- naujų savanorių pritraukimą;
- savanorių apmokymo ir palydėjimo strategijų atnaujinimą;
- tinkamų veiklos būdų ir metodų parinkimą, atsižvelgiant į organizacijos veiklos ir teikiamų paslaugų pobūdį bei tikslines grupes (nuotoliniu būdu teikiamos paslaugos, tiesiogiai teikiamos paslaugos, galimybės derinti abu būdus);
- naujų bendradarbiavimo ir komunikacijos būdų su valstybės ir savivaldybės institucijų atstovais, kitų NVO bei verslo atstovais paiešką, partnerystės užmezgimą ir stiprinimą.

Organizacijų atstovai pabrėžė, kad pasibaigus karantinui, jų veiklos iššūkiai ne sumažėjo, o priešingai – net padidėjo. Pagrindinės fokusuotos diskusijos dalyvių nurodytos problemos yra šios:

- Karantinui pasibaigus, pagalbos teikimo poreikis gerokai padidėjo. Pavyzdžiui, Vilniaus arkivyskupijos Caritas socialinio centro „Betanija“ labdaros valgykloje iki karantino per dieną vietoje buvo maitinama apie 120 asmenų, karantino metu – daugiau kaip 400 žmonių (iš jų 200 asmenų maistas buvo vežamas į namus), po karantino maitinama apie 250 asmenų per dieną.
- Koronaviruso telefono linijoje (tel. Nr. 1808) pasibaigus karantinui nėra pakankamai savanorių: darbuotojai gali atsiliepti tik į kas trečią skambutį, todėl reikia savanorių, kurie galėtų padėti darbuotojams atsiliepti į skambučius ir suteikti reikalingą informaciją ekstremaliosios situacijos metu.
- Birželio mėn. nustojo veikti iniciatyva „Stiprūs kartu“, ir visi pagalbos gavėjai neteko pagalbos. Todėl svarbu numatyti, kad tokios ad hoc iniciatyvos užtikrintų tinkamą veiklos perdavimą šioje srityje veikiančioms nevyriausybinėms organizacijoms (savanorių, kurie norėjo tęsti pagalbos teikimą, pagalbos teikėjų ir ypač pagalbos gavėjų, kuriems ir toliau reikia pagalbos, nukreipimą į kitas organizacijas).
- Ekstremaliosios situacijos metu išryškėjo, kad savivaldybėse sudarytos NVO ir (ar) bendruomenių tarybos yra neveiklios, kad būtų tinkamai koordinuojama veikla, reikėtų įvertinti galimybes šias tarybas įveikinti arba sukurti naujus bendradarbiavimo vienetus.

2. SAVANORIŠKOS VEIKLOS VYKDYMAS EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ METU

Organizacijos yra atsakingos už tai, kad jų vykdoma veikla ir renginiai atitiktų sveikatos priežiūros institucijų⁴ reikalavimus ir rekomendacijas dėl infekcijos prevencijos ir valdymo. Todėl organizacijos turi atitinkamai atnaujinti ir pritaikyti savo veiklos organizavimo struktūrą ir veikimo modelius, kad užtikrintų darbuotojų ir savanorių saugumą, veiklos tęstinumą ir finansinį tvarumą.

FINANSAVIMO PROGRAMOS IR PRIEMONĖS

Ekstremaliosios situacijos metu dėl taikomų įvairių apribojimų ir (ar) draudimų, siekiant sulėtinti infekcijos plitimą, dalis konkursų ir projektų buvo sustabdyta, buvo keičiami rezultatų rodikliai, tinkamų finansuoti išlaidų pagrindimai ir kitos sąlygos⁵. Siekiant

⁴ Sveikatos apsaugos ministerija, Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras, Nacionalinis visuomenės sveikatos centras, Higienos institutas

⁵ Siekdami atsakyti į organizacijoms iškilusius klausimus, susijusius su force majeure taikymu, kai kurie konkursų organizatoriai parengė informaciją apie pasikeitimus:

- Socialinės apsaugos ir darbo ministerija parengė [rekomendacijas nevyriausybinėms organizacijoms](#), įgyvendinančioms projektus ministerijos skirtomis valstybės biudžeto bei Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis.
- Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūra atnaujino „Europos solidarumo korpuso“ savanoriškos veiklos [projektu veiklu organizavimo bei išlaidų finansavimo tvarka](#) laikotarpiu, kai yra taikomi oficialūs apribojimai dėl koronaviruso paplitimo.
- Švietimo mainų paramos fondas parengė [atmintinę dėl patirtų išlaidų projektinėse veiklose](#), kurios nevyko arba vyko ne taip, kaip buvo suplanuota paraiškoje, galimo įskaitymo.

tęsti, pertvarkyti ir plėtoti savanorišką veiklą, būtina užtikrinti, kad finansinė parama ar kitos finansinės priemonės nebūtų stabdomos, kad būtų papildomai skiriama lėšų savanorių kompetencijoms stiprinti, taikomi lankstesni projektų veiklos ir administravimo reikalavimai.

PSIHIKOS SVEIKATA

Lietuvoje paskelbus ekstremaliąją situaciją dėl koronaviruso (COVID-19), pastebima, kad socialiniai darbuotojai ir jų padėjėjai, kaip ir daugelis sveikatos priežiūros bei kontaktinį darbą dirbančių specialistų, yra sunerimę ne tik dėl būtiniausių apsaugos priemonių, bet ir dėl pandemijos poveikio jų pačių bei asmenų, kuriems jie teikia paslaugas, emocinei sveikatai.

Pandemijos laikotarpis gali neigiamai atsiliepti asmenų, šeimų ar visuomenės psichologinei būklei, juntamas padidėjęs nerimas dėl savo bei artimųjų sveikatos, materialinių išteklių, tarpusavio santykių. Psichikos sveikatos ekspertai kalba apie ilgalaikes krizės pasekmes, tokias kaip pervargimas, perdegimo sindromas, gedėjimas dėl praradimų (artimų žmonių ar klientų netektis, darbo, pajamų, tarpusavio ryšių ir įprastų tradicijų praradimas ir kt.), potrauminiai bei adaptacijos sutrikimai.

Svarbu laiku atkreipti dėmesį į savo, kolegų ir klientų emocinę būklę, atvirai kalbėtis apie išgyvenimus, taikyti pagalbos sau metodus, identifikuoti krizinius momentus ir laiku kreiptis į specialistus. Rekomenduojama pasitelkti visus įmanomus vidinius (psichologus, atvejų aptarimus, intervizijas ir pan.) bei išorinius išteklius (psichikos sveikatos centrų psichologus, supervizorius, emocinės paramos konsultantus), siekiant užtikrinti savo komandos ir pavienių darbuotojų emocinę sveikatą:

- Saugokite savo komandą nuo nuolatinio lėtinio streso ir užtikrinkite pakankamą emocinę sveikatą, nes tik gerai besijaučiantys darbuotojai / savanoriai galės tinkamai atlikti pavestas užduotis. Nepamirškite, kad dabartinė padėtis neišnyks per naktį, todėl turėtumėte sutelkti dėmesį į ilgalaikius profesinius gebėjimus, o ne į pasikartojančias trumpalaikes reakcijas į krizę.
- Užtikrinkite, kad būtų vykdoma kokybiška komunikacija ir visiems darbuotojams / savanoriams teikiama tiksli ir savalaikė informacija.
- Mentorystės sistema padeda užtikrinti profesinį palaikymą, valdyti stresą ir sustiprinti saugumo jausmą.
- Inicijuokite, skatinkite ir stebėkite darbo pertraukas. Sudarykite lanksčius grafikus darbuotojams / savanoriams, kurie patiria tiesioginį krizės poveikį arba kurių šeimos narys yra paveiktas stresinio įvykio. Pasirūpinkite, kad kolegoms laiku užtikrintų socialinę psichologinę paramą vieni kitiems.
- Užtikrinkite, kad darbuotojai / savanoriai žinotų, kur ir kaip gali naudotis psichikos sveikatos ir psichosocialinės paramos paslaugomis, palengvinkite šių paslaugų prieinamumą.
- Apmokykite komandą suteikti emocinę ir psichologinę pagalbą.

Puslapyje www.pagalbasau.lt pateikiama informacija, kaip padėti sau, kai esi vaikas, jaunas žmogus, suaugusysis, senjoras, netekęs darbo.

Paskambinę telefonu 1809 (bendra nacionalinė emocinės paramos telefonu linija) gyventojai gali pasirinkti, su kurios emocinės pagalbos linijos – „Vilties linijos“ suaugusiesiems, „Pagalbos moterims linijos“, „Jaunimo linijos“, „Vaikų linijos“ ar „Sidabrinės linijos“ senjorams – savanoriais norėtų pasikonsultuoti, ir yra su jais sujungiami.

Lietuvos emocinės paramos tarnybų asociacijos puslapyje www.klausau.lt galima rasti emocinės pagalbos teikimo internetu kontaktus.

DUOMENŲ APSAUGA

Asmens duomenys yra informacija, susijusi su asmeniu, kurio tapatybė nustatyta ar gali būti nustatyta, – tai gali būti darbuotojas, savanoris arba asmuo, kuriam savanoris padeda. Įstatymas galioja visiems, todėl tiek neformaliai veikiančios vietos bendruomenės, tiek registruotos organizacijos turi parengti asmens duomenų apsaugos tvarką reglamentuojantį dokumentą ir paskirti už duomenų saugą atsakingus asmenis.

Asmeninė darbuotojų ir savanorių informacija turi būti tvarkoma taip, kad būtų sumažinta rizika pažeisti asmens duomenų privatumą. Prašant pateikti asmens duomenis, būtina imtis apsaugos priemonių pagal asmens duomenų apsaugos reikalavimus, o savanoriai ir asmenys, kuriems teikiama pagalba, turi būti informuoti, kokiais tikslais renkama ir naudojama asmeninė informacija.

Siekiant užtikrinti kokybišką ir saugią savanorišką veiklą, prieš skiriant užduotis su savanoriais turi būti sudarytos žodinės arba rašytinės sutartys (susitarimai), kuriose įvardyti organizacijos ir savanorio įsipareigojimai bei atsakomybės sritys (finansiniai susitarimai, saugumo priemonės ir rizika, konfidencialumas, asmens duomenų apsaugos politika ir kt.). Rašytinės sutartys privalomos tuo atveju, kai savanoriui yra kompensuojamos tam tikros su jo veikla susijusios išlaidos.

PAGRINDINIAI DUOMENŲ TVARKYMO PRINCIPAI

- **Aiškumas:** nustatykite, ką jūsų organizacija veiks ar darys su asmens duomenimis. Informuokite savanorius, kad jie negali prašyti pagalbą gaunančių asmenų atskleisti jų asmens ar sveikatos duomenų, nebent tai yra būtina konkrečioms paslaugoms suteikti.
- **Dalijimasis:** dalytis asmens duomenimis galima tik Bendrojo duomenų apsaugos reglamento (BDAR) patvirtintais atvejais, tarp kurių yra ir visuomenės saugumas. Nesidalykite asmeniniais duomenimis svetainėse ar socialiniuose tinkluose.
- **Saugumas:** saugokite asmeninius duomenis. Pagal galimybes naudokite slaptažodžiu apsaugotus dokumentus ar įrenginius. Jei naudojate popierinius dokumentus, laikykite juos užrakintose patalpose.
- **Būtinumas:** prašykite tik būtiniausių duomenų ir juos laikykite tik tiek, kiek būtina. Nelaikykite duomenų, kai jums to nebereikia.

- **Konfidencialumas:**

- Privati informacija – kas pamatyta ar išgirsta privačioje vietoje, neplatinama viešai, jei tai nesusiję su skubaus reagavimo poreikiu. Duomenys apie pagalbos reikalaujantį žmogų ar jo turtą atsakingai perduodami tik specialiosioms tarnyboms.
- Fotografavimas / filmavimas / garso įrašas – atliekama savanoriška veikla fiksuojama tik atskirai paprašius leidimo ar suderinus. Į viešumą patekusi konfidenciali informacija, nepilnamečių atvaizdai ar pan. gali užtraukti atsakomybę.
- Patikėti duomenys – organizacijos patikėti duomenys, dokumentai ir sakytinė informacija, kuriais nesidalijama su trečiaisiais asmenimis.

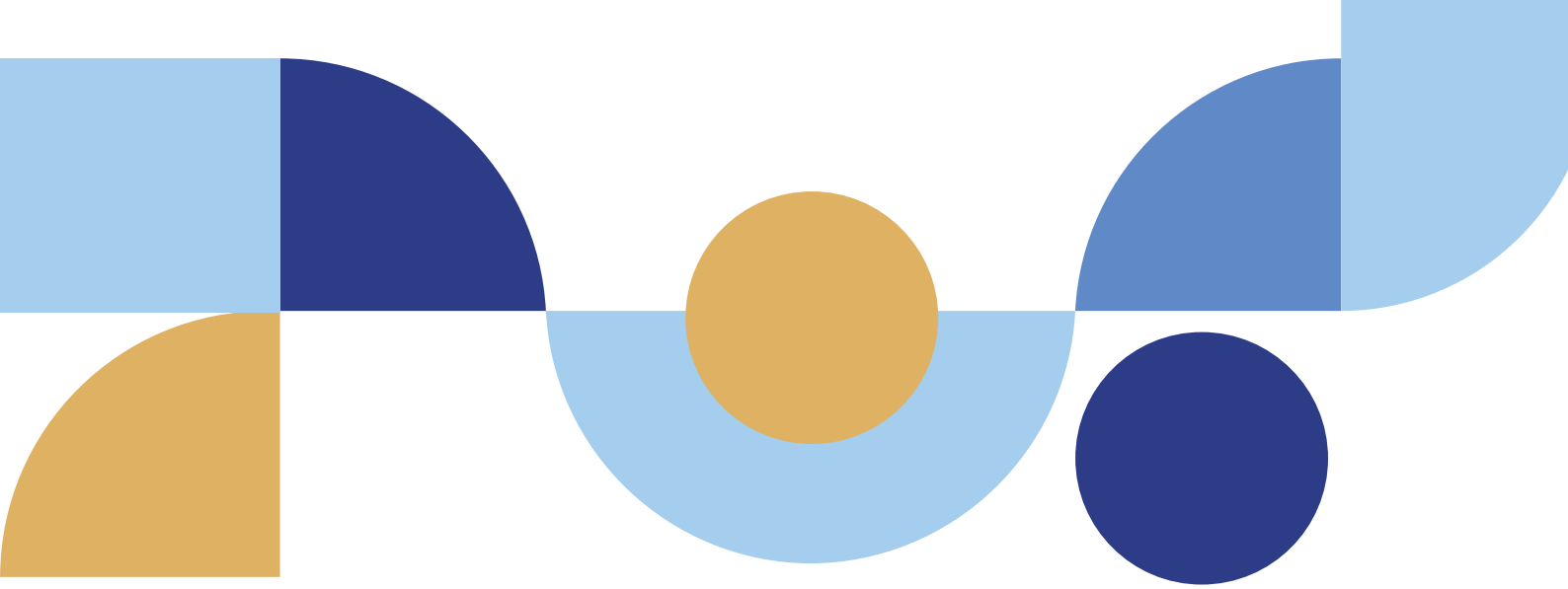
VEIKLOS KOORDINAVIMAS. DALIJIMASIS INFORMACIJA IR IŠTEKLIAS

- Jei negalite priimti daugiau savanorių, nurodykite savanoriams kitas organizacijas, kurioms gali prireikti jų pagalbos.
- Taip pat galite pasidalyti savo savanoriais su kita organizacija, jei tai padės jūsų organizacijai ir patiems savanoriams geriau koordinuoti veiklą. Dažnai kalbėkite su savanoriais tam, kad įsitikintumėte, kad jie nėra perkrauti darbais.
- Kreipkitės į savivaldybės NVO tarybą ir (ar) savivaldybės ekstremaliųjų situacijų komisiją ir sužinokite, kokios kitos organizacijos ar bendruomenės grupės veikia jūsų rajone.
- Visos Lietuvos savivaldybės turi savo interneto puslapius, kur specialioje „NVO / COVID-19 / Savanoriai“ skiltyje galima skelbti pagalbos siūlymus ar siūlyti savo pagalbos paslaugas.
- Prisijunkite (jei nėra, inicijuokite) prie savanorių koordinavimo / NVO bendradarbiavimo grupės socialiniuose tinkluose „Facebook“, „Whatsapp“ ar kt.
- Jei pandemijos metu į jūsų organizaciją kreipiasi verslo atstovai, siūlydami paramą, tačiau jums šiuo metu nereikia paramos, nukreipkite juos į kitas organizacijas, kurioms tokia pagalba yra reikalinga.
- Pasidalykite Jūsų paruošta informacija su Nevyriausybinų organizacijų informacijos ir paramos centru (www.3sektorius.lt), kad nevyriausybinėms organizacijoms naudinga informacija apie savanoriškos veiklos organizavimą būtų sutelkta vienoje vietoje.
- Kreipkitės į skėtinę [organizaciją](#) pagal savo sritį, ji gali jums padėti gauti aktualiausią informaciją apie pandemijos valdymą, mokymus, metodologinę pagalbą ir pan.

FIZINIS KONTAKTAS IR ATSTUMAI TARP ŽMONIŲ

Organizuojant viešą veiklą (renginius) turi būti užtikrintas saugus atstumas tarp dalyvių (jie turi laikytis mažiausiai 1–2 metro atstumu vienas nuo kito). Prieš organizuodami viešą veiklą (renginį), susipažinkite su Sveikatos apsaugos ministerijos rekomendacijomis dėl renginių.

- Sudarykite sąlygas ir užtikrinkite, kad dalyviai laikytųsi rekomenduojamo atstumo visos veiklos (renginio) metu. Numatykite, kaip bus laikomasi reikiamo atstumo, kai žmonės įeina ir išeina iš patalpų, pavyzdžiui, pertraukų metu, veiklos pradžioje ir pabaigoje.

- Maistą ir gėrimus tiekite atskiromis porcijomis (venkite švediško stalo). Rūbinės, dušai ar kitos bendro naudojimo patalpos gali būti naudojamos kaip įprasta, laikantis saugos reikalavimų. Prižiūrėkite, kad prie šių patalpų žmonės nesibūriuotų, o jose reguliariai būtų plaunami liečiami paviršiai ir priemonės.
- Jei renginys apima dalyvių nakvynę bendrose patalpose, kiekvienas dalyvis turėtų turėti savo priemones, o miegojimo vietos turėtų būti įrengtos bent 1 metro atstumu.
- Naudokitės lengvai pasiekiamomis ir pakankamai didelėmis patalpomis, kurios užtikrintų atstumo reikalavimus.

RIZIKOS GRUPIŲ ŽMONIŲ DALYVAVIMAS

Nacionalinis visuomenės sveikatos centras teikia rekomendacijas žmonėms, priklausantiems rizikos grupėms: vyresniems kaip 65 metų, sergantiems įvairiomis lėtinėmis ligomis ir (arba) turintiems rimtų sveikatos sutrikimų. Kiekvienas asmuo turi į(si)vertinti, kokioje veikloje jis gali dalyvauti. Vis dėlto organizacijoms rekomenduojama ir pačioms įvertinti kiekvieno asmens dalyvavimo rizikas. Viena vertus, organizacijos turėtų leisti rizikos grupių žmonėms dalyvauti, jei jie patys mano, kad jiems dalyvauti yra saugu. Tokiais atvejais organizacijos turėtų peržiūrėti vidaus tvarkos taisykles ir pritaikyti jas rizikos grupių žmonėms. Kita vertus, organizacijos turėtų leisti žmonėms nedalyvauti organizacijos veikloje arba sudaryti sąlygas dalyvauti kitokiais būdais, pavyzdžiui, nuotoliniu būdu.

„Maisto banko“ parengtos [saugumo instrukcijos savanoriams](#) gali būti pritaikytos ir kitoms socialines paslaugas teikiančioms organizacijoms. Tam, kad savanorystė nekeltų rizikos savanorio ir aplinkinių sveikatai, visi turi laikytis saugos taisyklių.

PRIEŠ SAVANORYSTĘ SAVANORIAMS LABAI SVARBU:

- kritiškai įvertinti savo sveikatos būklę ir atsisakyti savanoriauti, jeigu yra pasireiškęs bent vienas iš šių simptomų: karščiavimas (kad ir nedidelis), kosulys, pasunkėjęs kvėpavimas;
- nuodugniai susipažinti su saugos rekomendacijomis. Tai turi užtikrinti savanorių darbą koordinuojantis asmuo.

SAVANORIŠKO DARBO METU IR PO JO REKOMENDUOJAMA:

kuo dažniau plauti rankas (plovimo laikas: 20–40 sek.), laikytis rankų

neliesti neplautomis rankomis akių, burnos, nosies, veido

bendraujant su aptarnaujamais gyventojais naudoti individualias apsaugos priemones (apsaugines kaukes, pirštines), o panaudojus – jas saugiai nusiimti ir išmesti

stengtis neliesti jokių paviršių ar durų rankenų, palietus – dezinfekuoti rankas 70 proc. ar didesnės koncentracijos etanolio turinčiu valikliu ar kitokiu dezinfekantu. Jei būtina, paviršius liesti su servetėle, kurią panaudojus įdėti į polietileno maišelį ir jį vėliau išmesti

neiti į aptarnaujamų gyventojų patalpas

bendravimo su aptarnaujamais gyventojais metu nevalgyti. Vandenį gerti tik iš savo gertuvės ar buteliuko

vengti kontakto su aptarnaujamais asmenimis, jei neįmanoma – stengtis laikytis saugaus atstumo

įrangą ir kitus dažnai liečiamus paviršius darbo metu ir po darbo valyti buitinais valikliais, plovikliais ar dezinfekcijos priemonėmis.

SAVANORIŲ IŠLAIDOS

- Ne kiekvienas savanoris savanoriaudamas gali apmokėti išlaidas savomis lėšomis, ypač jauni žmonės.
- Iš anksto informuokite savanorius, kokias išlaidas galėsite apmokėti, ir nurodykite mokėjimo sąlygas.
- Laiku sumokėkite savanoriams už patirtas išlaidas (kuro ar viešojo transporto, maisto produktų ar maitinimo, higienos reikmenų).
- Apmokėti savanorių išlaidas galite šiais būdais:
 - prašyti savanorių naudoti savo pinigus ir pateikti kvitus, kad galėtumėte juos apmokėti pagal faktines išlaidas;
 - pervesti tam tikrą lėšų sumą iš anksto, su sąlyga, kad savanoris rinks kvitus, o nepanaudotas lėšas grąžins organizacijai.

MOKĖJIMAS UŽ PREKES AR PASLAUGAS

Jei asmuo yra saviizoliacijoje ir negali išeiti iš namų, savanoris gali padėti jam apsipirkti. Saviizoliacijoje esantis asmuo savanoriui už pirkinius gali sumokėti iš anksto arba kompensuoti vėliau. Yra keli būdai, kaip tai padaryti:

- Pavyzdžiui, reikia nupirkti produktų. Susiskambęs su asmeniu, kuriam reikia pagalbos, savanoris sudaro pirkinių sąrašą. Nupirkęs prekes ir paėmęs kvitą, savanoris telefonu praneša išlaidų sumą. Asmuo po durų kilimėliu palieka pinigus, kuriuos paėmęs ir palikęs krepšelį su prekėmis, savanoris skambina į duris arba telefonu žmogui ir informuoja jį, kad gali pasiimti prekes.
- Jei žmogui reikia maisto, bet jis neturi pinigų, reikėtų ieškoti vietos organizacijos, kuri gali paremti maistu, arba naudoti dovanų kuponus, jei tokius turite.
- Saviizoliacijoje esantis asmuo pats gali sudaryti pirkinių krepšelį internetu, sumokėti už prekes ir pasirinkti atsiėmimo būdą „atsiimti prekybos vietoje“ (jei paslaugos teikėjas negali pristatyti į namus). Savanoris, paėmęs prekes, jas pristato saviizoliacijoje esančiam asmeniui.

2.1. SAVANORIŠKOS VEIKLOS ORGANIZAVIMAS NUOTOLINIU BŪDU

Planuojant savanorišką veiklą nuotoliniu būdu svarbu tinkamai suplanuoti ir parinkti nuotolinio darbo formą, priemones bei metodus, atsižvelgiant į konkrečių tikslinių grupių poreikius (pvz., jaunimo, (vyresniųjų) suaugusiųjų, asmenų, turinčių negalią, ir kt.), galimybes, teikiamų paslaugų pobūdį bei darbo su jomis specifiką. Taip pat įvertinkite organizacijos galimybes ir išteklius (pvz., prieinamų darbo platformų funkcionalumą ir prieinamumą), užtikrinkite efektyvią komunikaciją su savanoriais ir tikslinėmis grupėmis, pasirūpinkite tinkama duomenų apsauga.

Organizacijos viešojoje erdvėje dalijasi patarimais, kaip organizuoti savanorišką veiklą ir paslaugų teikimą nuotoliniu būdu. Pavyzdžiui VŠĮ „Socialinis veiksmas“ darbuotojai ne tik veda mokymus, bet ir savo svetainėje pataria, [ką reikia žinoti norintiems savanoriauti COVID-19 pandemijos metu.](#)

Lietuvos jaunimo organizacijų taryba skelbia informaciją apie patogius [nuotolinio darbo įrankius](#): individualius ir grupinius pokalbius, dalijimąsi dokumentais, susirašinėjimo funkciją, užduočių valdymą ir kt. (MS Teams, Slack, Skype, Asana, Vieta).

Ekstremaliosios situacijos metu pasiruoškite organizuoti savanorišką veiklą nuotoliniu būdu:

- Dokumentus pritaikykite veiklai nuotoliniu būdu, t. y. nustatykite savanoriškos veiklos organizavimo nuotoliniu būdu sąlygas (sutarčių, asmens duomenų apsaugos, sveikatos deklaracijų formos, atmintinės savanoriams ir kt.).
- Įvertinkite realias galimybes ir rizikas sudaryti sąlygas kokybiškai savanoriškai veiklai nuotoliniu būdu.
- Parenkite arba atnaujinkite savanoriškos veiklos organizavimo organizacijoje aprašą, paskirkite atsakingą savanorių koordinatorių, numatykite užduotis, kurias galima atlikti nuotoliniu būdu.
- Pasirenkite technines galimybes savanoriams organizuoti nuotoliniu būdu (naudojimosi programomis mokymai, reikalingos technikos ar programinės įrangos įsigijimas ir kt.).
- Stiprinkite savanorius priimančių organizacijų darbo su savanoriais nuotoliniu būdu kompetencijas: renkite individualias ir grupines konsultacijas, gyvus ir nuotolinius mokymus, dalykitės užduočių pavyzdžiais ir kitų organizacijų patirtimi, kaip užtikrinti mentorystę, kaip dirbti su tarptautiniais savanoriais, kaip išlaikyti etišką elgseną ir komunikaciją su tiksline grupe ir kt.

Planuokite darbą su savanoriais ir užtikrinkite reikiamą metodinę pagalbą:

- Susitarkite, kokius konkrečiai nuotolinio darbo įrankius naudosite, jei reikia, darbuotojams ir savanoriams suorganizuokite mokymus, kaip tais įrankiais naudotis.
- Suplanuokite veiklas ir nuotolinio darbo užduotis, padėkite suplanuoti savanorio dienos rutiną ir pasiruošti tinkamą darbo vietą namuose.
- Suteikite atgalinį ryšį (savanoris – organizacijai, tikslinė grupė – savanoriui, organizacija – savanoriui), apsikeiskite informacija, savanoriui atlikus užduotį, paprašykite jo trumpai parašyti koordinatoriui apie tai, ką atliko.
- Paskirkite darbuotojus ar atrinkite savanorius, kurie teiktų emocinę pagalbą nuotoliniu būdu organizacijos savanoriams per virtualias individualias ir grupines konsultacijas, savitarpio pagalbos grupes (nežinia, baimė, neužtikrintumas).
- Pritaikykite motyvacinės sistemos įgyvendinimą nuotoliniu būdu (apdovanojimai, pripažinimas, atliktų darbų viešinimas).

Nepamirškite vidinės ir išorinės komunikacijos:

- Informuokite, kas yra paskirtas koordinatoriumi, kas teikia informaciją nariams, darbuotojams ir savanoriams apie saugumo pokyčius ekstremaliosios situacijos metu, pristatykite svarbiausius naujų rekomendacijų, siekiant užtikrinti kokybišką ir saugią savanorišką veiklą, aspektus.
- Reguliariai, skaidriai ir aiškiai informuokite nepilnamečių tėvus, tikslinę grupę, visuomenę apie vykdomas veiklas ir apie tai, kaip užtikriname darbuotojų, savanorių bei tikslinės grupės saugumą.
- Naudokite tinkamus bendrauti, dalytis dokumentais, užduotims valdyti skirtus nuotolinio darbo įrankius: Whatsapp ir FB uždara bei vieša grupė, Zoom ar MS Teams platformos, Google ar One drive ir kt.

3. UŽSIENIO VALSTYBIŲ SAVANORIŠKOS VEIKLOS ORGANIZAVIMO PANDEMIJOS METU PATIRTIES APŽVALGA. SĖKMĖS PAVYZDŽIAI

Per šį sudėtingą COVID-19 pandemijos laikotarpį nevyriausybinių organizacijų (NVO) sektoriuje buvo labai daug kūrybingų iniciatyvų, kurių metu žmonės savanoriška iniciatyva ėmėsi padėti įvairioms socialinėms grupėms, nukentėjusioms nuo COVID-19 pandemijos įvesto karantino suvaržymų.

Nacionalinė ir vietos valdžia karantino metu ir po jo aktyviai ir glaudžiai bendradarbiavo su nevyriausybinėmis organizacijomis, rengė ir teikė patarimus bei įvairias veiklos gaires dėl savanoriškos veiklos iniciatyvų, NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo.

Pavyzdžiui, Norvegijoje Socialinių tyrimų departamento tyrimo metu nustatyta, kad net 28 proc. gyventojų dėl pandemijos buvo įvykdę tam tikras savanoriškas iniciatyvas, o Jungtinėje Karalystėje, remiantis „Izoliacinės ekonomikos“ atliktu tyrimu, kas penktas JK suaugęs asmuo (19 proc.) nuo savo savanorystės pradžios (2020 m. kovo 23 d.) neatlygintinai skyrė laiką bendruomenės veiklai ar organizacijoms. Estijoje per 3000 savanorių ėmėsi iniciatyvos padėti pažeidžiamiesiems asmenims, naudodamiesi IT priemonėmis ir sukurdami novatoriškas pagalbos teikimo platformas.

Estijoje⁶ karantino metu pradėta iniciatyva „Nulaužk krizę“ – tai savanorių, kovojančių su COVID-19, bendruomenės platforma. Grupė savanorių iš įvairių verslo įmonių ir NVO greitai sureagavo į Estijos startuolių fondo „Garage48“ ir „Accelerate Estonia“ kvietimą „Nulaužk krizę“, kurio esmė – sugalvoti inovatyvius sprendimus, susijusius su artėjančiu koronaviruso pandemijos neigiamu poveikiu. *Hackathon* metodu per savaitgalį savanoriai sukūrė svetainę, norėdami sujungti vietinių bendruomenių savanorius su tų bendruomenių nariais, kuriems reikia realios pagalbos. Pasitelkus įmonės „Tele2“ finansavimą buvo sukurtas skambučių centras, kuris padeda pasiekti

pažeidžiamiausius visuomenės narius. *Hackathon* metu savanoriai:

- sukūrė interneto svetainę su pagalbos prašymo forma ir savanorių registracijos puslapiu;
- atlikę „įsilaužimą“ į IT sistemas, savanoriai sujungė skambučių centrą ir užklauso formą su „Trello“, kuri nukreipė patvirtintas pagalbos užklauso į „Zelos“ programą, kad būtų pranešta informacija artimiausiems savanoriams;
- *Facebook*’e estų, rusų ir anglų kalbomis paskelbtas kvietimas savanoriams po kelių savaičių sulaukė šimtų savanorių paraiškų. Šiuo metu (2020 m. rudens pradžioje) savanorių bazėje yra apie tris tūkstančius savanorių.

Skambučių centras, kuriame dirba savanoriai, peržiūri užklauso ir renka skambučius, pateiktus svetainėje esančioje formoje. Tokios platformos dėka savanoriai gali produktus ar vaistus pristatyti į namus arba tiesiog draugiškai bendrauti su pažeidžiamų grupių atstovais, kovojančiais su vienatve ir socialine izoliacija. Iki šiol visus pagalbos prašymus vietos savanoriai rinko ir pildė tą pačią dieną, kai būdavo pateiktas prašymas.

Norvegijoje⁷ buvo sukurta pasitikėjimu grįsta išlaidų kompensavimo schema, t. y. parengtas naujas COVID-19 krizės paketas savanoriškoms grupėms ir organizacijoms. Šios schemos tikslas yra kompensuoti savanoriškoms organizacijoms pajamas, kurias jos praranda karantino ar ekstremaliosios situacijos laikotarpiu. Buvo parengti 2 krizių paketai, galiojantys laikotarpiu nuo 2020 m. kovo 12 d. iki 2020 m. rugpjūčio 31 d. (I etapas) ir iki 2020 m. rugsėjo 15 d. (II etapas). Norėdami gauti tokias subsidijas, pareiškėjai turi būti įregistruoti Savanoriškų organizacijų registre, o paramos kreiptis galima dėl:

- prarastų pajamų iš renginių, kurie turėjo būti organizuojami karantino / pandemijos laikotarpiu (pavyzdžiui, prarastos pajamos už bilietus, už prastovas, pajamos iš sendaikčių turgaus ar spaudos kioskų pardavimo pajamos);
- prarastų bilietų pardavimo pajamų, pavyzdžiui, muziejaus, akvariumo, kino ar sporto bazės;
- prarastų nuomos pajamų, pavyzdžiui, pastatų, patalpų, kajučių, laivų ir kitų kambarių bei patalpų ir kt.;
- prarastų pajamų, kai organizacija dėl karantino / pandemijos apribojimų praranda tam tikras suplanuotas užduotis ar kitą veiklą.

Jungtinėje Karalystėje⁸, remiantis „*Legal & General*“ ir „*Cebr*“ tyrimo duomenimis, britų savanorystė pandemijos metu sudarė milijonus grynųjų pinigų vertės ir tapo izoliacijos ekonomikos dalimi. Naujausių „*FTSE100*“ finansinių paslaugų grupės „Izoliacijos ekonomika“ tyrimų metu nustatyta, kad net 10 milijonų JK suaugusiųjų tarnauja kaip neoficiali savanorių armija, padedanti vietos bendruomenėms ir (ar) pažeidžiamiems žmonėms.

„Izoliacijos ekonomikos“ tyrimo duomenys atskleidė, kad kiekvieną savaitę vykdoma savanorių veikla lygiavertė daugiau kaip 357 mln. svarų sterlingų, kai kiekvienas asmuo skiria vidutiniškai tris valandas savo laiko per savaitę (suma apskaičiuota remiantis JK vidutiniu valandiniu darbo užmokesčiu, lygiu 13,27 svaro).

⁶ <https://heakodanik.ee/en/>

⁷ <https://www.frivillighetnorge.no/>

⁸ <https://www.ncvo.org.uk/>

Anglijos sveikatos tarnyba paskelbė kvietimą savanoriams prisidėti padedant medicinos personalui atlikti šias užduotis:

- pristatyti vaistus iš vaistinių;
- palydėti pacientus į vizitus;
- parvežti pacientus iš ligoninės;
- reguliariais telefono skambučiais patikrinti, ar žmonės izoliuojasi namuose.

Prašymus vykdyti šią savanorišką veiklą per parą nuo paskelbimo [užregistravo](#) daugiau kaip 400 000 gyventojų.

Airijos⁹ vyriausybė įkūrė specialų pagalbos paketą (fondą) NVO, bendruomenėms ir socialiniam verslui, kurio suma – 40 mln. Eur. Pagal šią pagalbos priemonę nuo COVID-19 nukentėjusios NVO turi galimybę gauti subsidijas. Be šios pagalbos priemonės, Airijoje veikia ir kiti NVO paramos mechanizmai:

- *RTE Comic Relief Fund* surengė naktinį festivalį, per kurį iš gyventojų surinko 5,5 mln. Eur, kurie skirti NVO iniciatyvoms ir veikloms, ypatingą dėmesį skiriant skaitmeninių paslaugų teikimui ir prisitaikymui prie besikeičiančios aplinkos.
- Airijos bendruomenių plėtros ir NVO ministerijos kaimo ir bendruomenių plėtros departamentas skyrė 5 mln. Eur bendruomenių paramai (nėra konkretaus termino teikti paraiškas).
- Airijos vyriausybė sukūrė *Restart Grant Plus* programą su 300 mln. Eur biudžetu, kuris skirtas visiems juridiniams asmenims (verslo įmonėms ir NVO), nukentėjusiems nuo pandemijos pasekmių ar neturintiems galimybių įsigyti būtinų apsaugos priemonių. Pagal šią subsidijų schemą galima gauti nuo 4 000 Eur iki 25 000 Eur subsidiją.
- Airijos jaunimo fondas paskyrė 500 tūkstančių Eur biudžetą, į kurį gali kreiptis su vaikais ir jaunimu dirbančios NVO.
- Airijos bendruomenės fondas skiria finansavimą senjorų NVO, negalią turinčių asmenų ar kitoje atskirtyje esančių asmenų veikloms, skirdamas nuo 1 000 Eur iki 2 500 Eur, o jei NVO teikia paslaugas didesniai skaičiui asmenų, galima gauti ir 10 000 Eur subsidiją.
- Taip pat įvairios verslo įmonės įkūrė savo paramos programas NVO ir bendruomenėms, pagal kurias skiria finansavimą.

Austrija¹⁰ teigia esanti pirmoji šalis kartu su Airija, kurioje buvo sukurta kovos su pandemija programa, pagal kurią teikiama finansinė parama NVO sektoriui. Nuo 2020 m. liepos mėn. Austrijos vyriausybės sprendimu NVO buvo įtrauktos į pagalbos nuo COVID-19 pasekmių teikimo programos fondą, kurį sudaro 700 mln. Eur ir kuris yra skirtas išimtinai tik NVO.

⁹ <https://www.wheel.ie/covid-19-info-hub/covid-19/funds>

¹⁰ <https://monitor.civicus.org/updates/2020/09/15/austria-civic-space-rating-upgraded-open/>

4. REKOMENDACIJOS SAVIVALYBĖMS IR VALSTYBĖS INSTITUCIJOMS

REKOMENDACIJOS SAVIVALDYBĖMS

1. Kreipkitės į organizacijas, kurios jau užmezgė bendradarbiavimą su savivaldybe, pavyzdžiui, dalyvauja savivaldybės NVO, bendruomeninių organizacijų tarybų, jaunimo organizacijų apskritųjų stalų veiklose. Taip pat kreipkitės į [Nacionalinę NVO koaliciją](#) arba nacionalines skėtines NVO asociacijas.
2. Savivaldybių ekstremaliųjų situacijų komisija turėtų paskirti kontaktinį asmenį socialinių NVO, vietos bendruomenių ir kitų organizacijų veikloms koordinuoti ir efektyviam bendradarbiavimui užtikrinti.
3. Atminkite, kad organizuota savanoriška veikla padeda įgyvendinti pagalbos priemones gyventojams tikslingiau (pritaikytas individualiems poreikiams), veiksmingiau (tarpusavyje derinant ir mažinant lėšų, žmonių ir laiko išteklius) ir platesniu mastu (atliepiant daugiau gyventojų poreikių).
4. Informuokite savo svetainėje, socialinėse medijose ir kitais kanalais apie pagalbos poreikius.
5. Apibrėžkite problemas, kurias turi išspręsti savivaldybė, ir suderinkite, kaip prie jų sprendimo gali prisidėti nevyriausybinės organizacijos.
6. Pakvieskite nevyriausybinės organizacijos prisidėti, kartu sudarykite sąrašą, kokia veikla ir kokiais ištekliais organizacijos gali prisidėti.
7. Įtraukite nevyriausybinės organizacijos, kurios palaiko ryšius su labiausiai pažeidžiamų grupių žmonėmis arba gali susisiekti su jais. Pavyzdžiui, pažeidžiamos šeimos, mažumos, turinčios ribotus lietuvių kalbos įgūdžius, ir kitos, kurios greičiausiai nėra įtrauktos į įprastus bendravimo kanalus.
8. Suderinkite bendravimo su organizacijomis kanalus, platformą ir tvarką. Pasitelkite organizacijų tinklus – jos gali greitai sutelkti žmones, iškilus naujiems poreikiams lanksčiai pakeisti veiklas ar priemones, rasti reikiamą pagalbą bendradarbiaudamos su kitomis asociacijomis.
9. Jei numatėte skirti lėšų, informuokite organizacijas apie galimybes kompensuoti savanoriškos veiklos išlaidas, kai to reikia, ir kompensavimo tvarką.
10. Numatykite papildomas priemones socialiai pažeidžiamoms grupėms: priklausomiems nuo narkotikų žmonėms (kad ŽIV užsikrėtę asmenys ir toliau vartotų vaistus); užsieniečiams (nemokantiems lietuvių kalbos); finansiškai nepalankioje padėtyje esantiems žmonėms; pagyvenusiems žmonėms; vaikams, kurie susiduria su smurtu artimoje aplinkoje, patyčiomis ir vienetu, asmenims, turintiems specialiųjų poreikių; benamiams; žmonėms, turintiems psichinių sunkumų ir kt.

REKOMENDACIJOS VALSTYBĖS INSTITUCIJOMS

1. Inicijuokite Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus įsakymo „[Dėl Savivaldybių ekstremalių situacijų komisijų tipinių nuostatų patvirtinimo](#)“ pakeitimą, siūlant įtraukti punktus, įpareigojančius savivaldybių ekstremalių situacijų komisijas įtraukti verslo ir nevyriausybinių sektorių atstovus į sprendimų priėmimą.
2. Užtikrinkite tarpinstitucinį bendradarbiavimą siekiant pasitelkti savanorius ekstremaliosios situacijos pasekmėms šalinti (pavyzdžiui, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Krašto apsaugos ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Vidaus reikalų ministerija), suderinti informacijos sklaidos kanalus.
3. Įtraukite NVO tarybą, Nacionalinę NVO koaliciją ir (ar) nacionalines skėtines NVO asociacijas dėl bendradarbiavimo ekstremaliosios situacijos metu.
4. Skirkite finansavimą nuotolinių mokymų organizavimui, siekiant parengti specialistus, kad šie galėtų efektyviai ir profesionaliai veikti ekstremaliomis sąlygomis. Pagal poreikį NVO ir biudžetinėms įstaigoms organizuokite mokymus apie emocinės pagalbos, internetinio saugumo užtikrinimo priemones, saugumo užtikrinimą ir kt.
5. Vykdykite *ad hoc* savanorių įsitraukimo tyrimus ekstremalių situacijų metu, siekiant įvertinti savanoriškos veiklos naudą ir poveikį įvairiais lygmenimis (organizacijos, šalies), apskaičiuojant savanoriškos veiklos indėlį kaip socialinės ekonomikos dalį į bendrą šalies BVP.

5. NAUDINGA INFORMACIJA

Lietuvos pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms puslapyje www.lt72.lt skelbiama informacija apie:

- gresiančią nelaimę (civilinės saugos signalai, kaip elgtis juos išgirdus, pagrindiniai žingsniai nustatant mobilųjį telefoną, telefonų modeliai ir jų nustatymai, kada gausite perspėjimo pranešimus);
- kaip elgtis iškilus pavojui (jei atsitiktų nelaimė atominėje elektrinėje, gamtinės, techninės, socialinės kilmės pavojai, skubiosios pagalbos tarnybų telefono numeris 112);
- kas yra koronavirusas (COVID-19);
- kaip pasiruošti blogiausiam įvykių scenarijui (maisto atsargos, išvykimo krepšys, šeimos planas, pavojai tavo savivaldybėje, civilinė sauga tavo mieste);
- civilinės ir gaisrinės saugos mokymo kursus ir pratybas.

¹¹ Svarbu užtikrinti pagalbą ir užsieniečiams, kurie yra priversti likti Lietuvoje (užsidarius jų šaliai), pavyzdžiui, kur ir kaip jiems suteikti nakvynę, užimtumą ir kitas būtinas pagalbos priemones.

BŪKITE BUDRŪS: atpažinkite melagingas naujienas (*fake news*)

Prasidėjus koronaviruso protrūkiui, Lietuvos ir kitų šalių informacinėje erdvėje pastebėtas padidėjęs melagingų naujienų bei dezinformacijos srautas. Laisvai prieinamoje informacijoje, kurią kažkas (ypač anonimiškai) siūlo, gali būti daug netikslios, klaidinančios ir pavojingos informacijos. Dažnai tai būna manipuliacijos, kurias gali būti sunku atpažinti. Nacionalinė trečiojo amžiaus universitetų (TAU) asociacija pasidalijo informacija, **kaip išlikti budriems ir karantino metu atpažinti melagienas.**

Siekdami kritiškai vertinti informaciją, pabandykite atsakyti į šiuos klausimus:

- 1.** Patikrinkite, kur skelbiama informacija – ar naujienų, ar nuomonių skiltyje. Nuomonė dažniausiai būna žymima kaip žmogaus komentaras, pavyzdžiui, antraštė gali atrodyti taip: „Vardas Pavardė: yra taip ir taip“ arba „Eksperto komentaras: nėra nei taip, nei taip“.
- 2.** Kokia yra žiniasklaidos priemonė, kuri praneša žinią? Ar ji patikima, kokia jos reputacija? Ar galima nesunkiai rasti, kas yra autoriai, kurie rašo į žiniasklaidos priemonę, ar aišku, kas yra jos redaktorius, vadovas?
- 3.** Kas yra šaltinio autorius? Ar jis tikrai egzistuoja? O galbūt tai sukurtas asmuo? Paieškokite tokio asmens paieškos sistemoje (tiesiog Google), ar yra šio asmens nuotraukų, daugiau įrašų, profilių socialiniuose tinkluose?
- 4.** Kokie šaltiniai minimi istorijoje? Ar jie konkretūs, ar abstraktūs („britų mokslininkai“, „pareigūnai“). Net jei ir minimas konkretus šaltinis, pabandykite paieškoti daugiau informacijos apie jį (paguglinkite). Šaltinis gali būti ir tikras, bet galbūt jame skelbiama informacija nėra tiksli (pavyzdžiui, dedama nuoroda į portalą, kuriame tarsi pateikiami statistiniai duomenys, tačiau panagrinėjus išsamiau, neaišku, iš kur tokie duomenys gauti). Jei diskusija vyksta socialiniuose tinkluose, paklauskite autoriaus, iš kur gauti pateikiami duomenys, kas jų šaltinis, iš kur jis apie tai sužinojo?
- 5.** Prieš dalydamiesi pagalvokite, nes patys to nežinodami galite tapti dezinformacijos skleidėjais. Jei informacija labai skandalinga arba sakoma, kad ši informacija nuo jūsų buvo sistemingai slepiama, istorija gali būti išgalvota. Jei ji bus tikra – apie ją praneš žiniasklaida. Medijoms skandalingos žinios lygiai taip pat aktualios, nes žmonės jas skaito, tačiau jie negali rizikuoti dalytis netikra, nepatikrinta informacija.
- 6.** Ar tikrai atkreipėte dėmesį į visą informaciją? O gal ieškojote tik tos, kuri patvirtintų jūsų jau turimus įsitikinimus? Nepamirškite, kad dažnai ieškoma informacijos, kuri patvirtina jau turimas nuostatas. Pabandykite kaip pavyzdį panagrinėti internete pasirodžiusią žinutę. Ar ji tikrai patikima?

6. SANTRAUKA

Metodinių rekomendacijų tikslas – padėti nevyriausybinėms organizacijoms (NVO) saugiai organizuoti savanorišką veiklą pandemijos metu, taip pat atsiradus kitų ekstremalių aplinkybių. Rekomendacijose pateikiami patarimai, kaip saugiai organizuoti kokybišką savanorišką veiklą tiesiogiai ir nuotoliniu būdu, atsižvelgiant į konkrečių tikslinių grupių poreikius, galimybes, teikiamų paslaugų pobūdį bei darbo su jomis specifiką.

Metodinės rekomendacijos NVO parengtos remiantis viešai skelbiama informacija ir dokumentais, fokusuotos grupės diskusijos su savanorišką veiklą koordinuojančių ir organizuojančių NVO atstovais rezultatais bei organizacijų papildomai pateikta informacija, konsultacijomis su savanoriškos veiklos ekspertais bei užsienio šalių organizacijų gerąja patirtimi.

Savanoriškos veiklos organizavimo Lietuvos savivaldybėse pandemijos metu apžvalgoje pristatytos organizacijų vykdytos apklausos. Pavyzdžiui, Atviros Lietuvos fondo atliktoje **NVO apklausoje** buvo siekiama išsiaiškinti, kaip NVO pavyko dorotis su COVID-19 pandemijos grėsmėmis ir pasekmėmis, o Lietuvos savivaldybių asociacijos **apklausoje apie karantino metu NVO ir bendruomenių teikiamą pagalbą gyventojams** buvo prašoma įvardyti NVO, bendruomenių, verslo sektoriaus pagalbą savivaldybėse karantino metu, pateikti naujų pilietinių iniciatyvų ir pasidalyti gerosios praktikos pavyzdžiais. Taip pat pateikta įvairių NVO vykdytų iniciatyvų, sukurtų instrukcijų, nuorodų į mokymus ir kitų gerosios patirties pavyzdžių.

Tam, kad galėtų vykdyti savanorišką veiklą ekstremaliųjų situacijų metu, organizacijos turi atitinkamai atnaujinti ir pritaikyti savo veiklos organizavimo struktūrą ir veikimo modelius, kad užtikrintų darbuotojų ir savanorių saugumą, veiklos tęstinumą ir finansinį tvarumą. Šioje dalyje aptartos šios ir kitos savanoriškos veiklos vykdymui ekstremaliųjų situacijų metu svarbios temos: finansavimo programos ir priemonės, tinkamas dėmesys psichikos sveikatai ir emocinei pagalbai, būtinoji duomenų apsauga ir duomenų tvarkymas, veiklos koordinavimas, dalijimasis informacija ir ištekliais, fizinis kontaktas ir atstumai tarp žmonių, rizikos grupių žmonių dalyvavimas, pasirengimas vykdyti savanorišką veiklą, šios veiklos organizavimas, savanorių išlaidos, mokėjimas už prekes ar paslaugas ir kt.

Siekiant sutelkti NVO naudingą informaciją apie savanoriškos veiklos organizavimą vienoje vietoje, siūloma ja dalytis ir ją skelbti Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centro puslapyje www.3sektorius.lt.

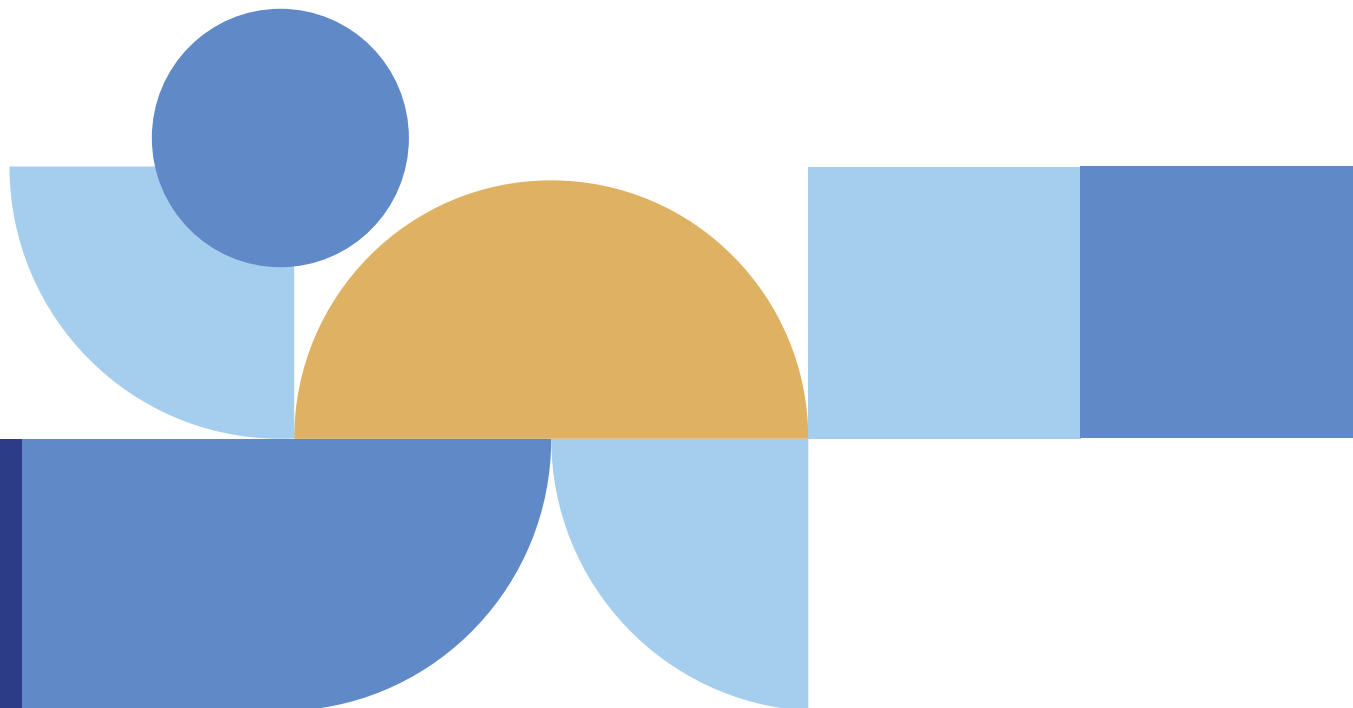
Organizuojant savanorišką veiklą nuotoliniu būdu svarbu tinkamai suplanuoti ir parinkti nuotolinio darbo formą, priemones ir metodus, atsižvelgiant į konkrečių tikslinių grupių poreikius (pvz., jaunimo, (vyresniųjų) suaugusiųjų, asmenų, turinčių negalią, ir kt.), galimybes, teikiamų paslaugų pobūdį bei darbo su jomis specifiką. Taip pat svarbu įvertinti organizacijos galimybes ir išteklius (pvz., darbo platformų prieinamumą ir funkcionalumą), užtikrinti reikiamą metodinę pagalbą, efektyvią komunikaciją su savanoriais ir tikslinėmis grupėmis, pasirūpinti tinkama duomenų apsauga.

Užsienio valstybių savanoriškos veiklos organizavimo pandemijos metu patirties apžvalgoje pateikti šie ir kiti pavyzdžiai: Norvegijoje Socialinių tyrimų departamento tyrimo metu nustatyta, kad net 28 proc. gyventojų dėl pandemijos įgyvendino tam tikras savanoriškas iniciatyvas, o Jungtinėje Karalystėje, remiantis „Izoliacinės ekonomikos“ atliktu tyrimu, kas penktas JK suaugęs asmuo (19 proc.) nuo savo savanorystės pradžios (2020 m. kovo 23 d.) neatlygintinai skyrė laiką bendruomenės veiklai ar organizacijoms, Estijoje per 3000 savanorių ėmėsi iniciatyvos padėti pažeidžiamiesiems asmenims, naudodamiesi IT priemonėmis ir sukurdami novatoriškas pagalbos teikimo platformas.

Savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo svarba ypač išryškėjo karantino laikotarpiu, kai dėl savivaldybėse išaugusių socialinių paslaugų poreikio ir padidėjusio žmonių, kuriems reikėjo pagalbos, skaičiaus ženkliai išaugo veiklos apimtys. Tinkamai įgyvendinti rekomendacijas galima tik glaudžiai bendradarbiaujant su valstybės ir savivaldybių institucijomis, todėl dokumente pateikiami siūlymai ir šioms institucijoms.

Svarbu žinoti, kad **Lietuvos pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms** puslapyje www.lt72.lt skelbiama visa aktuali informacija apie gresiančias nelaimes – kaip elgtis iškilus pavojui, kaip pasiruošti blogiausiam įvykių scenarijui, civilinės ir gaisrinės saugos mokymo kursai ir pratybos.

Taip pat svarbu būti budriems ir **atpažinti melagingas naujienas (fake news)**, pasidalyti informacija apie žingsnius, kurie padeda neapsigauti ir kritiškai vertinti informaciją ekstremaliosios situacijos metu su darbuotojais, savanoriais bei paslaugų gavėjais.

The image features a complex abstract composition of geometric shapes. It includes several overlapping circles in shades of blue and gold, as well as rectangular blocks in the same color palette. The shapes are arranged in a way that creates a sense of depth and movement, with some elements appearing to be in front of others. The overall aesthetic is clean and modern, using a limited color scheme of dark blue, light blue, and gold against a white background.

Dokumentą parengė viešoji įstaiga „Europos namai“
Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu
2020 m., Vilnius